

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

ANTI||BARBARORVM D. ERAS-||mi Roterodami, liber unus

Erasmus, Desiderius

Coloniæ, 1524

Ignorantiam esse superbiae matrem. Eruditionem contra, modestia[m]
parere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30133

dē materiā undecunq; licebit sumere, uel ab optimis scientissimisq; rebus. Idcirco ne ptinus res incusandæ? An tu potius q; rebus optimis abutare pessimus. Animus per se insolēs, ex e redi sui undelibet occasionē arripit. Pecunia quot uitioꝝ genera ministrat: nemo tamē hāc ut malū accusat, sed male utentū animus reprehēditur. Quid erit tādē tā bonū, quod non aliquando malī occasionē ministrat: Non ieiuniū, nō eleemosyna, nō castitas, non uirtus ipsa. Superbiunt philosophi, sibi placēt poetæ: Eho tu, nulli superbiūt theologī: An in ullo genere superciliū arrogantius? Quis tamen audeat sanctissimā thelogiā in crimē uocare? Superbiunt hac permulti, sed suo, non thelogiæ uitio. Nulli ne superbinnt illiteratī: Quid istos insolentiores facit: Nepe ipsa imperitia. Quid igitur facerent, si literas didicissent

Ignorantiā esse superbiæ matrem, Eruditionem contra, modestiā parere.

Q Vanquā quid minus uerum dici pōt, q̄ homines literatura astutos, elatos, & fastidiosos fieri. Si astutiā prudentiā appellat, nihil pugno, cū & euangelico consilio serpentū astutiā imitari iubeamur. De fastidio uero, cui nō absurdum uideatur: Quis igitur saxeos illos & agrestes hoīes ad humaniorē uitā, ad māsuētius ingeniū, ad mores modestiores adduxit: nonne literæ? Hæ fingūt aīm nostrū, affectus mitigāt, frangūt indomitos ipetus, molliunt, & ingeniū nō sinunt eē ferox. An ꝑ hoc illi fastidiū appellāt, q̄ ipōꝝ barbariē nō miramur qd̄ imperitissimōꝝ hoīm nugis delectari nō possumus: quod stercorea p̄ gēmis nō amplectimur: Vtꝝ hoc fastidiosi est hoīs an sani potius, & ab optimis pessima discernētis: De modestiā uero, idē ego sensi, qd̄ diuū Hieronymū ex Græci cuiusdam sentētia, & recte sensisse, & elegāter scripsisse. Video iperitiā adducere confidentiam, sciā uero timorem esse comitem.

F ij

Quod idem Quintilianum probe uidisse intelligo Quo quisque
inquit, ingenio minus ualeat, eo magis attollere se, ac dilatare
conatur. Videmus enim permultos, qui priusquam quid sciant aut
nesciant, satis cognitum habeant, iam sibi consummate doctos
uideri. Hi postquam & sibi persuaserunt, & dementia sua non
nullam apud uulgus eruditionis opinionem sunt aucupati, et
sibi non parum tribuant, & alios fastidiant necesse est. Docent
audacter quae nesciunt, scribunt, orant, interpretantur, nihil non
tentant, nihil non audent, suis applausoribus freti, eruditorum
tum iudicia, tum paucitatem contemunt. Pestilens hominum ge-
nus, & sua mente, suaque stoliditate dignum. Guilhelmus: Da-
bis ueniam, uel ex pacto Batte, si disputationis tuae cursum
paucis remorabor. Aut ego fallor Batte, aut diuersa & se in-
ter pugnantia loqueris. Ais enim istos sibi placere, & fastidire
meliores, eo quod sibi docti uideantur, at istud ipsum est ar-
gumentum, eruditionem adducere superbiam. Quanam enim
alia re sibi placent isti, quam scia etiam tenui, & prope nulla.
Battus: Recte nulla. Inscitia sua superbiunt isti, haud eruditione,
adfert enim illa peritiae persuasio plane confidentiam quandam,
quae ipsa summa est imperitia. Recte enim Socrates dixit, nullam
inscitiam esse maiorem, quam qua quis se credit scire quod nescit. Quod
si uere docti essent, ut sibi uidentur, iam alios mirari, sibi minus
inciperent placere. Nil mirum est, si uenti plurimum concipiant
qui sunt inanes. Solida uirtus seipsa contenta est, suo se pretio, non
aliorum opinione metitur. Isti igitur si doctiores essent, essent &
modestiores. Quod nolim mihi credatis, nisi ipsi in nobis idem
experimur. Quid enim hoc aliud est, quod in initio studiorum nostro-
rum, ubi disciplinas uix a limine (ut dici solet) salutauimus fra-
trum efferimur, etiam tum in ipsis rudimentis magis nobis placemus
quam ubi iam multo usu, multarum rerum certam scientiam com-
parauimus iuuenum more, qui quo minus habent prudentiae, plus

habēt animi. Vñ idē: Profecto quia nondum hoc ip̄m scimus,
q̄ multa nesciamus; quanq̄ hęc inanitas nō temere nobis a nas-
tura īsita uideri p̄t, ut hac falsa gloriola excitati, ad summos la-
bores capessēdos puocemur. Alioqui quis tantas, tamq̄ diu-
turnas uigilias adiret, si nihil magni sibi p̄mitteret. Necq̄ ī hac
re plane cum Stoicis sentio qui uniuersos affectus non supua-
caneos modo, sed & perniciosos arbitrantur. Mihi ad uirtutē
tēdentibus animis, tanquam pædagogi quidā uidētur adhibi-
ti. Hęc igitur fidutiā gloriæq̄, si modo non sit immodica, in ty-
ronibus quidē non p̄sus uidetur īutilis, eo quod calcar & sti-
mulum quēdam ingenijs nostris subijciat, nam freno uix iue-
nias qui idigeant. At eandē gloriā idē ubi saniores sumus ef-
fecti, & ridemus ip̄i, & damnamus. De me fateor equidē, cum
puer essem p̄be sciolus eram, & mihi placebam, cum hac stus-
dia uixdum summis (ut aiunt) labijs degustassem. Nunc post
tantum annorum, accedo enī ad annum undetrigesimum, in
dies mihi magis magisq̄ displiceo, & Socraticum illud ample-
ctor. Hoc unum scio, quod nihil scio. Tum mihi uidebar arcē
tenere summam, nunc me ne uestibulum quidē adhuc præte-
rijse puto. Ac iuxta Græcorum puerbium, ne in apijs quidē
consistere. Tum me nihil nisi exactum, perpolitum absolutū
delectabat, nunc p̄pe nihil nō miror. Tum quosuis ultro pro-
uocabam, nunc Milium senescentē imitor, minus audeo, tre-
pido magis, ex quo facile conijcio, ubi copiosior etiam, quam
quæ nunc est eruditio accesserit, minus etiam mea mihi placis-
tura. Quod si mihi euenit homini uentosiore ingenio nato
(est enim apud familiares simplr fatēdum) quid alijs meliore
mente præditis accidere putatis? Tum Guilhelmus, Astipulor
inquit, ista ī re tibi Iacobe, istuc enī ip̄m, quod tu doctissime
differuisti, in me ip̄so & agnosco, & fateor, nec in paucis ani-
maduertit. Maturescunt eruditione īgenia, reddūturq̄ tū mol-

liora, tū mitiora. Battus: Ita prorsus, ait Battus: cuius rei nuscq̃
non copiosissima exempla offerunt sese, siue nostra, siue uete
rum secula respiciamus. Quid enim dici pōt, aut cogitari sup
bū, quā summa confidentia docere alios, quod ipse nescias?
Quod isti nostri antacademici passim faciunt, qui cū nihil scia
nt, nihil non præcipiunt. Ita me deus amet, ad uomitum usq̃
nauseo, quoties quorundā delicias, & stultam gloriam ex ope
rum inscriptionibus colligo. Qui cum nihil nisi merā barbaris
em euouerint, audite quæso q̃ splendēdis titulis, suas nugās
adornent, ut facile intelligas q̃ delicate simijisti suos catulos a
damēt. Alius quod somniauit Gēmulā, alius Margaritā appel
lat, hic Floretū, ille Rosetum inscripsit, at in medio, o bone de
us, ut nihil nisi carduos & lolium inuenias. Est qui speculū os
peri suo nomen dedit, est qui omnium errorū syluam Cas
tholicon ausus est appellare. Ineptius etiā quidā Māmetrectū
uelut haustū lactis gallinacei pollicens. Sunt qui Summas &
summarū summas appellēt, quasi lectori, nō sit alius scriptor re
quirēdus, ubi tales sit nactus lacunas. An non eandē insolētis
am deprehēdas in autorū titulis, quos ideo magnificos illis tri
buunt, ut ipi præclarū aliquid, ac supra hominem profiteri uis
deantur: Basilium, Origenem, Chryostomum, & his consimī
les uiros, aut non citant, aut contemptim citant, ueluti censor
es, uerū cum crepant illos suos doctores sanctos, doct, irrefra
gabiles, doct subtilissimus, doctores seraphicos, tum sibi uiden
tur adferre nescio quid, cui cedere debeat, etiā maiestas euan
gelica. Quod si in antiquis & eruditis has inscriptionum deli
cias doctū non tulerunt, quis in his barbaris ferat, qui ad con
taminandas literas, geniti uideri possint? Quis non (ut est in
Proverbio) suspendio trabē eligat, ubi uidet huiusmodi uolus
tibus refertas passim bibliothecas, perstreperē ludos? Ex his
contexti conciones ecclesiasticas, ex his colligi dogmata, qui

bus gubernetur orbis, ex his nos cenferi Christianos, aut secus.
Adde quod in tradendo nusquam hærent, nihil addubitant, omnia
precipiuntur. Credas eos non docere, sed leges præscribere. En
modestia quam secum adfert superbia ignorantia, quanto fatius erat, Aca-
demicoꝝ uerecundiam imitari, ad quos cum isti ne componendi quidem
fuerant, nihil in se scire professi, omnibus de rebus pudenter dis-
putare, quam confidenter affirmare maluerunt. Nec me fugit esse,
quod hoc philosophoꝝ genus parum præbent, mihi uel omnibus antefere-
re uideatur, cur uideatur alias fortasse. Iam si prisca repetimus
quod tam absuit ab insolentia, quam Socratis doctum pariter ac factum
ingenium, quem nunc puduit, undecumque doceri, ne iam senem quidem,
Non sibi turpe duxit rhetoricam uirilem utique disciplinam, a femina
Aspasia doceri. Idem iam grandis naturæ, fidibus operam dedisse legi-
tur, præceptore, nisi fallor, Cono. Præterea uox illa tam nobilis:
Hoc unum scio, quod nescio. Virum queso, sibi placetis, an modestis-
simi potius hominis uideatur? Hac modestia præmeruit, ut solus ab
Apolline sapiens iudicaretur, quod cum alij sibi ea uiderentur scire, quod
nescirent, hic tanto esset cæteris uerecundior, quanto sapientior. Id
quod illius apud Platonem disputationes facile indicant, in quibus
omnibus apparet studiosi quidem & acuti, sed ingrentis potius, quam
precipietis oratio. Et o utinam nostri temporis philosophastri, quod no-
bis fastum obijciunt huius omnis philosophiæ paræntis uerecundiam,
quam Gorgiæ propterea garrulitate mallet imitari, qui cum ne suam qui-
dem ipsorum uocem intelligat, magna fiducia, quauis de re prænunciat,
probant, damnant, præcipiunt, præscribunt. Sed aliorum exem-
pla prosequamur: An fuit quicquam uno Pythagora uel acuti-
us, uel doctius? Hic certe superiores philosophos quam erudi-
tione uicit, tam modestia superauit. Qui cum ante id temporis,
sophi, id est, sapientes soliti essent appellari, ipse primus no-
minis arrogantiam recusauit, & se philosophum, id est, sapien-
tiam studiosum, quam sapientem dici maluit. Platonem nonnulli

ob ingenij diuinā quandam sublimitatē factus insimularunt,
at i hoc ipso, quanta modestia? Vbi oēm præceptoris discipli-
nam ad plenum hausisset, perinde ac si nihil actum, quot mas-
ria, quot terras emēsus legitur, dū ubiq; quærit, quod discat,
Qui Athenis magister fuerat, & potens (Hieronymianis enī
uerbis libēter utimur) cuiusq; doctrinas Academiæ gymnasia
perfonabant, fieret denuo peregrinus atq; discipulus, malens
aliena uerecunde discere, quā sua ipudenter i gerere. Quid de
Solone & Herodoto loquat, quos iam natu grandes, oēs or-
bis angulos peruagatos uidemus, laboriosa utiq; peregrinati-
one, tanquam impigros sapientiæ mercatores, Theophrastus
philosophorum facile præcipuus, moriēs, ceruis & cornicibus
inuidisse legitur, quibus natura uitam tam diuturnam tribue-
isset, homini tam exiguam. Et qui omnium opinione con-
summatam sapiētiam tenere putabatur, is se tum querebatur
extigui, cum iam quid esset sapere, uidere cœpisset. Et unde
tantis ingenijs, tanta modestia, ab imperitia ne, ut isti dicunt,
an a doctrina quadam singulari? Quis iam Vergilio palmam
inter poetas inuidet? An nō huius modestia factum est, ut dū
in uiuis ageret, multis indoctioribus inferior haberetur? Idē
a Philisco mediocri oratore, conuitijs salibusq; agitatus, ab in-
sulso Perone famosis etiā uersibus impetitus. A Cicerōe sum-
mo oratore laudatus, pari modestia & illius scommata, & hu-
ius laudes tulit. Quid autē de ecclesiasticis commemorem? q;
rum longe princeps Hieronymus, incredibili discendi audita-
te, quem tandem præceptorem recusauit? Num Iudæū? num
hæreticum? num latinum? num græcum? nū hebræum? Adeo
uir doctissimus discere, quam docere putauit pulchrius. Augu-
stino quid eruditius? at quid eodem modestius? qui iam mul-
torum annorum episcopus ac doctor, non solum se uel ab an-
niculo episcopo doceri paratum fatetur, uerum nec ipm erra-

ta sua fateri puduit, & scriptorum suorum tanquam palinodiam canere. Quis hanc modestiam e nostri temporis criticis unquam est imitatus? An sunt Augustino uel cautiores, uel doctiores? An non potius quanto indoctiores, tanto arrogantiores? qui quicquid scripserint, hoc ipso uerum uideri uolunt, quod scripserint, pro caelestibus oraculis sua somnia recipi uolunt. De partem doctis haec loquor, nam egregie doctum neminem adhuc reperi, quin in eodem singularem modestiam agnouerim. Superbus igitur & arrogans, indoctus uocabitur, iuxta sapientis Hebraei sententiam, haud doctus: & sapientior sibi stultus uidetur, septem uiris loquentibus sententias. Caue igitur tu, quisquis es, qui mihi uultu religioso immodestiam obijcis, ne ista ipsa tua modestia summa sit immodestia. Nam quaeso te per Musas, uter superbior, is ne qui diues inuitat ad opum suarum consortium, an tu qui mendicitate tua superbus, ob hoc ipsum tibi uidere regulus, quod nihil habeas? Is ne qui doctrina utitur ad Christi gloriam, an tu, qui cum proximi contumelia contemnis alienam doctrinam, ne apud idiotas, in quo theatro te uenditas, partem semi deus habearis? Postremo fac utrumque placere sibi, uter arrogantior, qui sua effertur eruditione, an tu, qui tua inscitia tibi insolentissime places? Ille nulli obstrepit, si quis nolit meliora discernere, tu caelum terrae misces, si quis ausit docere, quod tu cum tuis sodalibus non didiceris. Huic animos facit sua facundia, tibi cristas maiores addit infantia. Uter superbior? Ille per omnes disciplinas obambulat, ut uere doctus esse possit, tu uix gustata grammatica, eaque misera, uix gustatis tribus syllogismis, ad haec quaestionibus aliquot Thomisticis aut Scotisticis, repente prostratus in theatrum, paratus cum quouis quauis de re dimicare, et homo inuerecundus alijs exprobras arrogantiam. Verum ego dum de immodestia disputatione sum oblitus, altius enim in re clarissima disputationem repetisse me uideo. Sed ut finiam

G

ego sic mihi pertrasi, si quæ arrogantē & sibi placentē uidero,
cū perdoctū eē nō credam, Itaq; qđ isti superbiā adducere pu-
tant, id mihi ne superbiamus solum remedio uidetur esse.

ILLVD PAULI,

SCIENTIA INFLAT, quomodo accipiendum.

Verum instant interim suo more, & illud Paulinum con-
stanter ingerunt, Scientia inflat, charitas ædificat. Non
mentitur, inquit Apostolus, inflat scientia. Nemo negat, sed
inflat & inscitia. Quid dicitis o Theologi, & iidem inscij, ita ne
nihil plus una snia e Paulo decerpistis, non uenit in mentē,
eundem alio in loco dicere; Et si imperitus sermone, nō tamē
scientia. Non audistis glorientem, quod ad pedes Gamalielis
egem didicerit; nō libros membrana scriptos sibi postulantē;
Quid ita Paulo in mentem incidit, ut cum fuerit uel unus iter
apostolos oīm rerū scientissimus, tum sapius nos ad sui imita-
tionem prouocarit hoc uno in loco uoluerit a scia deterrere;
Quid autē est charitas spoliata scientia; nempe nauis sine cla-
uo. Quis unq; amauit quod nesciret; deniq; quorsum unquā
fuit utilis ignorantia; Neq; mentitus est Paulus, sed parum in-
tellectus, cuius quidem mentem ita demū accipiemus, si & pri-
ora, & consequentia cū medijs conferamus. Age, theologum
interi Battus aget. Mota erat diuo Paulo de idolothytijs qua-
estio, a quorū esu Christiani nonnulli infirmitate quadam con-
scientiæ sese cōtinebant. Alij peritiores, qui intelligerent ido-
lothytum nihil esse, & mundis nihil esse immundū, sine disci-
mine uescabantur. Et recte quidem illi sentiebāt, sed interim
superstitiosior, & infirmior quispiam eorū offendebatur fir-
mitate, hinc inter fratres seditio, respōdet Paulus: Quantum
ad nostram ipsorū conscientia attinet, nihil referre, utrum de
idolis imolato, an nō imolato uescamur, interesse tñ frater-
næ charitatis. Offendi enim frēm infirmiorē, qui nondū idolo